

Kerbedžiai

Petras Juknevičius

Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje Kerbedžiai neužėmė svarbių valstybinių postų. Vėliau jiems ne kartą teko įrodinėti savo bajorystę. Giminė išgarsėjo mokytais vyrais XIX a., Lietuvai esant carinės Rusijos valdžioje. Giminės herbas *Ślepowron*. Rusijoje ši herbą naudojo Bulgakovai, Voronovai, Kamenevai, Kučeckiai, Šimanovskiai, Lenkijoje – Vereščatinskiai, Kopcievičiai, Kopčinskiai, Višniovskiai, Nartovskiai, Sobolevskiai ir kt.

Pirmasis žinomas Kerbedžių giminės atstovas – XVI a. gyvenęs ir Žemaitijoje Kvalonuose (Chwaloyn) dvarą turėjęs Stanislovas Kerbedis. Jo sūnus Steponas, paveldėjęs tą dvarą, dalį valdos už 350 kapų lietuviškų grašių pardavė Beinoravičienei. Steponas Kerbedis turėjo 3 sūnus: Mikalojų, Stanislovą ir Lauryną. Užuominų apie juos yra to meto dokumentuose. Antai, Stanislovas ir Laurynas Kerbedžiai 1584 m. bylinėjos su Jurevičiais. Mikalojus Kerbedis ir Lauryno Kerbedžio sūnus Petras 1628 m. iš Možeikos įsigijo Kerbediškius netoli Karklėnų.

Stepono sūnus Stanislovas buvo vedęs Cecilią Šucilovaitę, su kuria sugyveno 2 vaikus: Stanislovą ir Adomą. Jiems motina 1608 m. paliko dalį Kvalonų. 1634 m. Stanislovas Kerbedis iš Sungailos už 40 kapų lietuviškų grašių įsigijo Atlavę, o jo brolis Adomas iš Šimkevičių – Paatlavę. Adomas Kerbedis turėjo 4 sūnus: Joną, Jurgį, Juozapą ir Petrą.

Jonas Kerbedis turėjo du sūnus: Balcerą ir Jurgį. Balcero duktė Konstancija buvo ištekėjusi už Puikevičiaus. Šaltiniuose aptinkame, kad vėliau dėl Konstancijos ir jos dédės Jurgio palikimo bylinėjosি Petro Kerbedžio palikuonys.

Petras Kerbedis 1659 m. pardavė Kvalonus, o 1663 m. – Kerbediškius Adomo ir Jono Kerbedžių žmonoms. Petras turėjo sūnų Matijošių. Pastarojo sūnus Kazimieras turėjo 4 sūnus: Antaną, Juozapą, Mataušą ir Stanislovą.

Juozapas Kerbedis tapo kunigu.

Mataušas vedė Eleonorą Jacevičiūtę ir valdė Šaltropius. Jie sugyveno 7 sūnus: Mataušą, Jeronimą, Leoną, Juozapą, Tadeušą, Sykstą ir Lauryną. Jeronimas tapo kunigu. Visiems Mataušo sūnumbs Vilniaus specialiai komisijai (deputacijai) 1799 m. teko įrodinėti savo bajorystę: Mat dar 1743 m. Motiejus Goštautas Raseinių seimelyje kaltino Kerbedžius nebajoryste (ignobilitatem) ir siūlė juos pašalinti iš šlėktos.

Laurynas Kerbedis 1789 m. iš Misevičių įsigijo Gurčynę, Kreivoliškius ir Stangaičius Šeduvos krašte.

Jauniausias Kazimiero Kerbedžio sūnus Stanislovas, Raseinių pilies teismo 1743 m. išbrauktas iš šlėktos, 1789 m. įsigijo Pakiršinius Šiaulių paviete ir Naudvarį Uptytės paviete. Iš jo 1788 metų testamento matyti, kad jis buvo vedęs Eleną Jagminaitę. Jų vaikai: Ona, Antanina, Benigna, Antanas, Valerijonas ir Ignatas.

Ona ištakėjo už Stanevičiaus, Antanina – už Račkovskio, o Benigna tapo Ovsiano žmona.

Ignatas tapo vienuoliu bernardinu.

Tėvo palikimą 1794 m. pasidalino Antanas ir Valerijonas: Antanas pasiėmė Pakiršinius, o Valerijonas – Naudvari.

Pakiršinio savininkas Antanas Kerbedis du kartus buvo išrinktas Lietuvos tribunolo deputatu nuo Žemaičių kunigaikštystės. Jis buvo išmonas paėmės Uptytės žemės teismo raštininko Šiuksčios dukrą Liudviką, su kuria turėjo sūnų Danielių. Pastarojo duktė Kazimiera ištakėjo už Ososkos.

Naudvario paveldėtojas Valerijonas Kerbedis buvo vedęs du kartus. Pirmoji jo žmona – Rietavo tėvuno duktė Mariana Šemetaitė, antroji – Viktorija Eidrigevičiūtė. Valerijono Kerbedžio vaikai: Marcijonėlė, Anelė, Euzebijus, Teofilis, Stanislovas (plačiau žr., toliau – *Vasiliauskaitė L. Inžinierius, tiltų statytojas Stanislovas Kerbedis*), Mykolas, Maksimilijonas, Robertas ir Ipolitas.

Marcijonėlė ištakėjo už Tamošiaus Landsbergio, o Anelė – už Chodorovičiaus. Apie Euzebijų žinoma tiek, kad jis kartu su tėvu 1799 m. Vilniuje liudijo komisijai savo bajorystę. Teofilis buvo vedęs du kartus: Liudviką Erdmanaitę ir Juliją Koženiauskaitę. Jis mirė 1899 m. Šiaulėnuose.

Naudvarį 1835 m. paveldėjęs Mykolas Kerbedis, irgi buvo vedęs du kartus. Su pirmaja žmona Julija Šušcevskaite turėjo sūnų Henriką. Šis palikuonių neturėjo. Antrajį kartą Mykolas Kerbedis vedė Zofiją Meištavičiūtę iš Pajuosčio dvaro. Mykolas Kerbedis mirė 1893 m. Varšuvoje. Naudvario pietinio svirno pamatų akmenyje yra jo inicialai.

Maksimilijonas vedė Juzefiną Bonovskaitę. Žinomi jų vaikai – sūnūs Vladislovas ir Edvardas bei duktė Liudvika. M. Kerbedis mirė 1873 m. Jo abu sūnūs palikuonių neturėjo. Vladislovas šeimininkavo Traupyje. 1881 m. Vladislovas Kerbedis, Maksimilijono sūnus, Traupio dvare ir Šilavų užusienyje turėjo 175 dešimtines dirbamos ir 2 dešimtines nedirbamos žemės bei 93 dešimtines miško. Apie jį šiek tiek duomenų pateikė J. Kozakevičius „Amžiaus kronikoje“. Už dalyvavimą 1863–1864 m. sukiliame V. Kerbedis buvo ištremtas į Sibirą, ten neteko sveikatos, liko viengungis. Mirė 1912 m.

Testamentu visą savo nekilnojamajį turtą paliko nemokamos ligoninės, pavadintos jo vardu, įrengimui. Joje turėjo būti gydomi Panevėžio ir Ukmergės apskričių žemdirbiai. 1915 m. išpardavus jo turtą susidarė daugiau, kaip 200 tūkstančių rublių suma (daugiau nei 1 mln. Lt.). Konstantinas Komaras nupirko Panevėžyje prie Sodo gatvės sklypą ir padovanojo ji ligoninės statybai. Planus sugriovė prasidėjęs Pirmasis pasaulinis karas.

Kada Kerbedžiai įsigijo Traupi, tiesioginių duomenų neturime. Bet yra R. Aftanazio teiginys, kad 1820 m. dekretu („taksatorsko – exdynicjnego“) Tadeušo Franskievičiaus Radziminsko Janapolio dvaro palivarkai atiteko Dolmut-Kontavtams, Montviloms, Kulviečiams, Kerbedžiams.

Robertas Kerbedis palikuonių naturėjo.

Ipolitas Kerbedis 1837 m. baigė Kelių inžinierių institutą. Dirbo Kijevo srityje I. Kerbedis vedė Feliciją Dambrauskaitę. Jų vaikai: duktė Marija ir sūnūs Valerijonas, Maksimiljonas, Mykolas ir Stanislovas.

Marija ištakėjo už Vladislovo Komaro.

Valerijonas vedė Gabrielę Malinskaitę iš Beinoravos. Vaikų naturėjo. Jis mirė 1905 m. (pagal lenkiškus šaltinius rugsėjo 8 d., antkapyje Beinoravos kapinėse įrašyta rugpjūčio 26 d.). Antkapiniame paminkle rašoma, kad jis buvęs nepriekaištingas žmogus, žinomas žemdirbys, nepailstantis darbininkas. Valerijonui Kerbedžiui priklausė Paliūniškio dvaras, paveldėtas 1869 m., su 237 dešimtinėm dirbamos žemės ir 900 dešimtinėm miško, alaus darykla, karčema, malūnu ir keltu. 1881 m. jis čia valdė 345 dešimtines dirbamos ir 52 dešimtines nedirbamos žemės, 705 dešimtines miško. Jis priklausė P. Puzino vadovaujamam mokyklos statybos komitetui Panevėžyje.

Marija Urbšienė-Mašiotaitė rašo, kad Naudvaryje „*savo kaimiečių vaikams tetulė Elžbieta laikė mokyklą. (...) Namas atrodė geras, klasė erdvė, šviesi. Mokytoja, deja, buvo varšuvietė ir nė žodžio nemokėjo lietuviškai. (...) Kituose, dvaruose, kuriuos tada lankėme, niekur mokyklos neaptikome*“. Beje, jি įdomiai aprašo vieno iš Kerbedžių apsilankymą Naudvaryje: „*Kartą, viešint Naudvaryje, prie namo privažiavo šešetų arklių pratęgiui pakinkyta karieta. Iš karietas išsirito apvalus ponulis, tikras tetėno brolis. Ramiai iki tol sedėję namiškiai, smuko persirengti, pasipuošti. Svetys, pasisveikinės su broliene, sako: „Dovanok, kad ilgai nelankiau. Mat ilgai negalėjau surasti poros arklių, tinkamo mano ketvertui plauko. O be trijų porų pratęgiui važiuoti man nepritinka*“. Kuris tai buvo iš brolių autorė nenurodė.

Apie Maksimiljoną duomenų trūksta. V. Česnulis pateikia faktą, kad Maksimiljono sūnus Vladislovas, miręs 1909 m. Vienoje, irgi buvo inžinierius.

Mykolas Kerbedis (1847–1910), buvo vedės Juliją Janovskytę. Jis 1868 m. su pagyrimu baigė Kelių inžinierių institutą. Dirbo Maskvos–Kursko–Voronežo geležinkelio linijos tiesimo inspektoriumi, éjo įvairias pareigas, tiesiant centrinės Rusijos geležinkelius. Buvo tikrasis pataréjas Susisiekimo ministerijoje, Lietuvoje jam priklausė Birženų dvaras, kurį jis paveldėjo 1870 m. Kauno gubernijos žemvaldžių sąraše pažymėta, kad čia buvo 232 dešimtinės dirbamos ir 20 dešimtinių netinkamos dirbtis žemės bei 266 dešimtinės miško. Jis dvarus buvo išnuomojės, o pats gyveno Tbilisyje. Mirė 1910 m. Peterburge. Jo sūnus Mykolas irgi buvo inžinierius.

Stanislovas jau čia ne kartą minėta institutą baigė 1865 m., buvo vedės savo pusės serė Eugeniją. Turėjo dukrą Feliciją (Ellą), ištakėjusią už grafo Valdemaro Tiškevičiaus. S. Kerbedis dirbo Tolimujų rytų geležinkelio statybose (Plačiau žr. toliau – *Bačkytė A. geležinkelijų tiesėjas Stanislovas Kerbedis*).

Profesorius M. Voroninas nurodė 5 Kerbedžius baigusius Peterburgo kelių inžinierių institutą. Lenkų tyrinėtojas R. Kolodziejčikas 1962 m. paskelbė mokslinį straipsnį apie lenkus, išstojuotus studijuoti į minėtą institutą. Lentelėje pateikė duomenis apie 1871 m. priimtus studentus. 13-uoju numeriu buvo pažymėtas Mykolas Kerbedis, tuomet turėjęs 16 metų, surinkęs 13 balų. Jis buvo ką tik baigęs Peterburgo gimnaziją. Prie jo pavardės – instituto vadovybės pastaba: „Kerbedžio sūnus“. Greičiausiai tai 1876 m. institutą baigęs Stanislovo Kerbedžio sūnus Mykolas (1854–1932). Po to jis dirbo Vladikaukazo geležinkelyje.

Įdomu, kad 5-uoju numeriu buvo pažymėtas 18-metis Mikalojus Kerbedis, surinkęs 25 balus. Prie jo pavardės tyrinėtojas taip pat aptiko vadovybės prierašą: „Kerbedžio sūnus“. Galimas dalykas, kad tai Mykolo brolis.

Šaltiniai ir literatūra

1. Aftanazy R. Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. – T.3. – Wrocław – Warszawa – Kraków. – 1992. – P.342-345.
2. Baisogalos valsčiaus kaimai, dvarai ir gyventojai / E. Šveistienė. – Panevėžys. – 2000. – P.267.
3. Boniecki A. Herbarz polski. – Warszawa. – 1906. – P.38-39.
4. Brzozowski S. Kierbiedź Stanisław // Polski słownik biograficzny.– Wrocław – Warszawa – Kraków. – 1966.– T.XII / 3.– P.419-421.
5. Česnulis V. Tiltų ir geležinkelijų inžinierius // Mokslas ir gyvenimas. – 1966. – Nr.8. – P.9-11.

6. Derwich M., Cetwiński M. Herby, legendy, dawne mity. – Wrocław. – 1989. – P.27-28.
7. Jankowski J. Kierbedż Michał // Polski słownik biograficzny. – T.XII / 3. – Z.54. – Wrocław – Warszawa – Kraków. – 1966. – P.418-419.
8. Juknevičius P. Kerbedžiai // Dvarų kultūra – Lietuvos kultūros dalis. Kerbedžiai. Konferencijos, įvykusios 2001 m. spalio 30 d., pranešimų tezės/ Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius. – Panevėžys. – 2001. – P.3-5.
9. Juknevičius P. Kerbedžiai: išsilavinę ir kilnūs žmonės, aukoję pinigus neturtingiems žmonėms, statę bibliotekas, ligonines // Panevėžio rytas. – 1995 01 20.
10. Juknevičius P. Kerbedžiai // Tėvynė. – 1988 07 08.
11. Kołodziejczyk R. Studenci polscy w instytucie inżynierów komunikacji w Petersburgu w latach 1867–1876 // Studia i materiały z dziejów nauki polskiej, seria D. – Z.3. – 1962. –P.49,53.
12. Kozakevičius J. Amžiaus kronika // Mokslų akademijos bibliotekos rankraščių skyrius. – F.112.
13. Łapinowa I. Kierbedziowa z Kierbedziów Eugenia // Polski słownik biograficzny. – T.XII / 3.– Z.54. – Wrocław – Warszawa – Kraków. – 1966. – S.418.
14. Samujłło J. Kierbedż Stanisław // Polski słownik biograficzny. – T.XII / 3. – Z.54. – Wrocław – Warszawa – Kraków. – 1966. – P.421-422.
15. Urbšienė-Mašiotaitė M. Prisiminimai. Prie žibalinės lempos. Atdaras langas. – Vilnius. – 1996. – P.114-115.
16. Алфавитный списокъ землявладельцев Ковенской губернии. Составлен въ Ковенском Губернском статистическомъ комитетъ. – Ковна. – 1881. – С.151.
17. Алфавитный списокъ землявладельцев Ковенской губернии. Составлен въ Ковенском Губернском статистическомъ комитетъ. Издание 2-е исправленное и дополнительное. – Ковна. – 1889. – С.216
18. Воронин М. И., Воронина М. М. Станислав Валерианович Кербедз 1810–1899. – Москва. – 1982.
19. Житков С. Биографии инженеров путей сообщения. – Санкт-Петербург. – 1902. – С.45-69.
20. Лакиер А. Б. Русская геральдика. – Москва. – 1990.– С. – 293.
21. Ларіоновъ А. М. Істория інститута інженеров путей сообщенія Імператора Александра I-го за столітіє его существованія. 1810–1910. – Санкт-Петербург. – 1910. – С.93, 94, 95, 98, 99, 110, 115, 134, 135, 196, 201, 226, 292.